

УДК 346.3 DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(112\)06](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(112)06)

НЕСКОРОДЖЕНА Лариса

к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Київського

E-mail: l.neskorodzhena@knute.edu.ua

національного торговельно-економічного університету

ORCID: 0000-0002-1484-3557

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ІНОЗЕМЦІВ У НАГЛЯДОВИХ РАДАХ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито питання правового регулювання участі іноземців як незалежних членів наглядових рад державних підприємств. Здійснено аналіз взаємозв'язку участі іноземців у наглядових радах державних підприємств і захисту суверенітету та забезпечення економічної безпеки України.

Ключові слова: іноземці, наглядова рада, державне підприємство, незалежний член наглядової ради, суверенітет, економічна безпека, інформація.

Нескороджена Л. Правовое регулирование участия иностранцев в наблюдательных советах государственных предприятий. Раскрыт вопрос правового регулирования участия иностранцев как независимых членов наблюдательных советов государственных предприятий. Осуществлен анализ взаимосвязи участия иностранцев в наблюдательных советах государственных предприятий и защиты суверенитета и обеспечения экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: иностранцы, наблюдательный совет, государственное предприятие, независимый член наблюдательного совета, суверенитет, экономическая безопасность, информация.

Постановка проблеми. До Верховної Ради України 15.05.2020 року народним депутатом України Д. А. Володіною подано на розгляд законопроект «Про внесення змін до статті 11³ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» стосовно вимог до кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради» [1], яким запропоновано змінити вимоги до кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради державного підприємства, зокрема встановити, що кандидатом на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства та господарського товариства, єдиним акціонером (учасником) якого є держава, може бути фізична особа, громадянин України, що досяг 21 року, проживає в Україні протягом п'яти останніх років та володіє державною мовою. Тобто за зазначеним законопроектом Д. А. Володіна бажає вивести зі складу нагля-

дових рад державних підприємств іноземців, адже наразі в постанові Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 142 «Деякі питання управління державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі» [2] відсутні вимоги щодо громадянства для кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства та господарського товариства, єдиним акціонером (учасником) якого є держава. Тож важливо провести дослідження правових наслідків участі іноземців у складі наглядових рад державних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання участі іноземців у складі наглядової ради державного підприємства передусім потребує з'ясувати правовий статус іноземця, наявність обмежень щодо його діяльності на території України, вплив його участі як незалежного члена наглядової ради на державний суверенітет та територіальну цілісність України. Відповідно до поставлених питань і здійснювався аналіз останніх досліджень та публікацій. Так, питання правового статусу іноземців розглядали О. М. Бобокал [3], О. П. Васильченко [4]; проблему захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України вивчали І. А. Куян [5], Л. М. Жукова [6]; правовий статус незалежних членів наглядових рад державних підприємств аналізували О. А. Черненко [6], С. І. Гусаков [7] та інші. Однак зазначені наукові дослідження не дають повної відповіді щодо участі іноземців у складі наглядової ради державних підприємств.

Метою дослідження є встановлення правових наслідків участі іноземців у складі наглядової ради державних підприємств.

Матеріали та методи. У ході дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання юридичних явищ і процесів: діалектичний, системний підхід, формально-логічний, узагальнення, порівняльне правознавство. Інформаційною базою статті є конституційне, корпоративне та господарське законодавство України, рішення Конституційного Суду України, праці вітчизняних науковців.

Результати дослідження. У світлі інтеграційних процесів після підписання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейською спільнотою з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншого боку [9], постала нагальна проблема щодо адаптації законодавства України до *acquis* ЄС відповідно до напрямів, визначених в Угоді про асоціацію, та забезпечення ефективного її виконання. Це потребує вивчення законодавства ЄС, впровадження інтеграційних норм в суспільне життя України та залучення іноземних спеціалістів задля отримання практичного досвіду.

Відповідно до п. 6. ч. 1. ст. 1 Закону України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI «Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства» (зі змінами) (надалі – Закон 3773-VI) [10] *іноземець* –

це особа, яка не перебуває у громадянстві України та є громадянином (підданим) іншої держави або держав. Завдяки аналізу норм чинного законодавства можна виокремити тези щодо *прав та обов'язків іноземців*:

- іноземці, що перебувають в Україні на законних підставах, можуть користуватися тими самими правами й свободами та несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України (ч. 1 ст. 26 Конституції України [11], ст. 3 Закону 3773-VI [10]);

- іноземці можуть бути засновниками та/або учасниками, та/або бенефіціарними власниками (контролерами) юридичної особи, зареєстрованої в Україні (ст. 3 Закону 3773-VI [10]), тобто вони можуть мати корпоративні права. Відповідно до ст. 167 Господарського кодексу України [12] не вважається підприємництвом володіння корпоративними правами. Законом можуть бути встановлені обмеження певним особам щодо володіння корпоративними правами та/або їхнє здійснення. Таке обмеження передбачене ч. 1. ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [13], але воно стосується лише осіб, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та передбачені в п. 1. ч. 1 ст. 3 зазначеного Закону;

- іноземці мають право на заняття будь-якою не забороненою законом підприємницькою діяльністю. Це право належить як іноземцям, що тимчасово перебувають або проживають на території України, так і тим, які постійно проживають в Україні. У ст. 50 Цивільного кодексу України [14] зазначено, що будь-яка фізична особа, яка володіє повною цивільною дієздатністю, може займатися підприємницькою діяльністю, за умови її державної реєстрації у порядку, встановленому законом. А дія Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [15] поширюється на державну реєстрацію всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб – підприємців. Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлено Конституцією України та законом. Такі обмеження стосуються лише права фізичної особи – підприємця здійснювати певні види господарської діяльності, а саме там, де за законом вимагається здійснення господарської діяльності у певній організаційно-правовій формі, наприклад, страхову діяльність, банківську діяльність, діяльність у сфері організації телебачення і радіомовлення можна здійснювати, лише створивши юридичну особу;

- підприємства, які створюються іноземцями, є рівними перед законом та на рівних правах захищаються державою (ч. 4. ст. 13 Конституції [11], ст. 6 Господарського кодексу України [12]). Питання рівного захисту державою всіх форм власності та суб'єктів

господарювання постійно є предметом розгляду Конституційним Судом України. За результатами системного аналізу рішень Конституційного Суду України можна виокремити такі постулати:

- за Конституцією України, держава визначає та рівним чином захищає всі форми власності. Кожна з них має свої особливості, пов'язані із законодавчо зазначеними умовами та підставами виникнення або припинення права власності. Правова сутність ст.ст. 13 і 41 Конституції України полягає у проголошенні рівних можливостей володіння, користування й розпорядження власністю та гарантій держави щодо забезпечення захисту цих прав (абзаци 2, 13 пп. 3.1 п. 3 мотивувальної частини Рішення від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 [16]; абзац 1 пп. 3.2 п. 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 12 січня 2010 року № 1-рп/2010 [17]; п. 3.2 мотивувальної частини Рішення Першого сенату Конституційного Суду України від 22 липня 2020 року № 8-р(І)/2020 [18]);

- рівність і недопустимість дискримінації особи є не тільки конституційними принципами національної правової системи України, а й фундаментальними цінностями світової спільноти, на чому наголошено в міжнародних правових актах з питань захисту прав і свобод людини та громадянина, зокрема у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року (ст.ст. 14, 26), Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (ст. 14), Протоколі № 12 до Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року (ст. 1), ратифікованих Україною та у Загальній декларації прав людини 1948 року (ст.ст. 1, 2, 7). Гарантована Конституцією України рівність усіх людей в їхніх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод (абзац 4, 5 п. 2 Рішення Конституційного Суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 [19]).

Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія) у п.п. 64–65 доповіді «Верховенство права», схвалений на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25-26 березня 2011 року [20], зазначила, що рівність перед законом означає, що кожна фізична особа є підпорядкованою тим самим законам, і жодна фізична особа чи група осіб не мають особливих юридичних привілеїв. Заборона дискримінації означає, що закони стримують дискримінацію окремих фізичних осіб чи груп осіб. Необґрунтований неоднаковий підхід за законом заборонений, і всі особи мають гарантований рівний та ефективний захист від дискримінації за будь-якою ознакою – раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, власності, народження тощо.

Щодо призначення іноземців до складу наглядових рад, то наглядова рада державного унітарного підприємства утворюється за

рішенням суб'єкта управління об'єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством. Таким органом є Кабінет Міністрів України. Порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради державного унітарного підприємства (крім підприємств оборонно-промислового комплексу) та її комітетів також визначається Кабінетом Міністрів України та переглядається не рідше ніж раз на п'ять років (ст. 73 ГК України). За постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання управління державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі» від 10 березня 2017 р. № 142 [21] визначено критерії, відповідно до яких утворення наглядової ради є обов'язковим на державних унітарних підприємствах; порядок утворення, організації діяльності та ліквідації наглядової ради державного унітарного підприємства та її комітетів; порядок проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства та їхнє призначення, а також проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради господарського товариства, у статутному капіталі якого понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі, що пропонуються суб'єктом управління об'єктами державної власності до обрання на посаду незалежних членів наглядової ради; вимоги до незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства (далі – Вимоги, передбачені постановою № 142) [21].

Відповідно до ст. 11³ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 року № 185–V (далі – Закон України № 185–V) [22] та вимог, передбачених постановою № 142 [21], на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства може претендувати фізична особа, що відповідає вимогам стосовно незалежних членів, визначених Законом України «Про управління об'єктами державної власності» [22], та вимогам стосовно незалежних директорів, визначених Законом України «Про акціонерні товариства» [23]. Обмеження щодо подання документів на посаду незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства іноземцями чи особами без громадянства відсутні.

У пояснювальній записці до зазначеного законопроект [1] прописано, що державні підприємства здебільшого мають стратегічний характер, а їхнє функціонування опосередковано має вплив на економічну безпеку та стабільність держави, тож варто забезпечити діяльність наглядових рад у такий спосіб, щоб вона відповідала інтересам держави та суспільства. Разом з тим, не можна погодитися з точкою зору, що участь іноземців загрожує національній безпеці України. Як аргументи можна навести таке: захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних

і потенційних загроз є національною безпекою України (п. 9 ч. 1. ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469–VIII (далі – Закон № 2469–VIII) [24].

У ч. 3 ст. 3 Закону № 2469–VIII прописано, що державний суверенітет і територіальна цілісність... є фундаментальними національними інтересами України [24].

За Конституцією України захист суверенітету та забезпечення економічної безпеки є найважливішими складовими функцій держави (ч. 1 ст. 17 Конституції України). Ст. 5 Конституції зазначає, що носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ, що здійснює владу безпосередньо й через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Це стверджується в рішенні Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005 [25].

Держава та її інститути (вищі органи державної влади та посадові особи, функціональні й галузеві міністерства, відомства, місцеві державні адміністрації, правоохоронні органи); органи місцевого самоврядування виступають головними суб'єктами забезпечення економічної безпеки. Зокрема вони здійснюють виконання основних функцій у цій сфері через такі органи державної влади: законодавча, виконавча та правоохоронні органи влади, які представлені суб'єктами державної системи. У забезпеченні економічної безпеки держави беруть участь і суб'єкти недержавної сфери: суб'єкти господарювання, громадські об'єднання та безпосередньо громадяни України. Аналізуючи положення Конституції України [11], Закону № 2469–VIII [24], можна стверджувати про спільну відповідальність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадян України щодо захисту суверенітету та забезпечення економічної безпеки, адже:

- єдиним органом законодавчої влади, що покликаний визначати основи економічної безпеки України, формувати належну законодавчу базу в цій сфері є Верховна Рада України (ст. 85 Конституції України [11], ст. 6 Закону № 2469–VIII [24]);

- гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України є Президент України (ст. 102 Конституції України [11], ст. 5 Закону № 2469–VIII [24]);

- забезпечення державного суверенітету та економічної самостійності України покладено на Кабінет Міністрів України (ст. 116 Конституції України [11], ст. 7 Закону № 2469–VIII [24]);

- координація та контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері забезпечення національної, економічної безпеки держави покладено на Раду національної безпеки й оборони України (ч. 1 ст. 107 Конституції України [11], ч. 2 ст. 5 Закону № 2469–VIII [24]);

- місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України, також здійснюють діяльність щодо виконання

завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони (розділ XI Конституції України [11], ч. 2 ст. 8 Закону № 2469-VIII [24]);

- громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто звертаючись до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів у порядку, встановленому Конституцією України, Законом України «Про громадські об'єднання» та іншими законами України. Сфера громадського контролю може бути обмежена винятково Законом України «Про державну таємницю» (ст. 10 Закону № 2469-VIII) [26].

Загрозою національній безпеці може бути розголошення державної таємниці, адже у ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII (далі – Закон № 3855-XII) [26] зазначено, що державна таємниця – це вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки й техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим законом, державною таємницею й підлягають охороні державою. Ч. 1. ст. 18 Закону № 3855-XII передбачає, що з метою охорони державної таємниці можуть бути запроваджені обмеження щодо перебування та діяльності в Україні іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб, їхнього доступу до державної таємниці, а також розташування та переміщення об'єктів і технічних засобів, що їм належать. Разом з тим ч. 7 ст. 27 Закону № 3855-XII [26] передбачає можливість надати у виняткових випадках іноземцям та особам без громадянства доступ до державної таємниці на підставі міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або письмового розпорядження Президента України з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки України на підставі пропозицій Ради національної безпеки і оборони України. Указом Президента від 17 липня 2006 року № 621/2006 затверджено Положення про порядок підготовки документів щодо надання доступу до державної таємниці іноземцям та особам без громадянства [27]. У п. 4 зазначеного Положення передбачено право підприємств, установ і організацій державного сектору економіки подавати пропозиції щодо надання дозволу на доступ іноземців або осіб без громадянства до органу виконавчої влади, в управлінні яких вони перебувають [27]. Тож іноземці та особи без громадянства можуть бути за певних умов допущені до державної таємниці.

Ст. 21 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII [28] розкриває різновиди інформації з обмеженим доступом та зазначає, що є конфіденційна, таємна та службова інформація. Ч. 4 ст. 21 цього закону вказує, що до інформації з обмеженим доступом не можна відносити відомості про діяльність державних та комунальних

унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі або територіальній громаді, а також господарських товариств, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарському товариству, частка держави або територіальної громади в якому становить 100 відсотків, що підлягають обов'язковому оприлюдненню відповідно до закону. Тобто інформація про діяльність державних унітарних підприємств не має статусу інформації з обмеженим доступом.

Висновки. Відповідно до принципу рівності держава є гарантом рівного захисту всіх суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності, за умов ненадання переваг у захисті прав жодному із суб'єктів господарювання, оскільки кожен суб'єкт наділений рівним з іншими обсягом прав і може відстоювати їх у визначеному законом порядку. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом у здійсненні ним своїх прав та обов'язків. Отже, іноземці мають такі самі права та обов'язки, як і громадяни України.

Призначення іноземців до складу наглядової ради державного унітарного підприємства не є загрозою національній безпеці України. Інформація про діяльність такого державного підприємства не є інформацією з обмеженим доступом, навпаки, державні підприємства зобов'язанні інформувати про свою фінансово-господарську діяльність щороку оприлюднювати.

У законодавстві України обмеження щодо призначення іноземців до складу наглядових рад державних унітарних підприємств фактично відсутні, адже Вимоги до незалежного члена наглядової ради державного унітарного підприємства та господарського товариства, у статутному капіталі якого понад 50 відсотків акцій (часток) належать державі [21], стосуються лише особистих якостей особи та його попереднього досвіду роботи.

Проектом Закону України «Про внесення змін до статті 11³ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» щодо вимог до кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради» [1] пропонується встановлення вимог щодо громадянства, віку, проживання певний час на території України та знання державної мови. У такому контексті вимоги є звуженими, адже особа, що претендує на посаду незалежного члена наглядової ради, повинна бути ще й висококваліфікованим фахівцем у сфері діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до статті 11³ Закону України «Про управління об'єктами державної власності» щодо вимог до кандидатів на посаду незалежного члена наглядової ради»: проект Закону № 3487 від 15.05.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68849.

2. Деякі питання управління державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі: постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D0%BF#n144>.
3. Бобокал О. М. Актуальні питання конституційно-правового статусу іноземців в Україні. *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 61. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. С. 101-107.
4. Васильченко О. П. Особливості правового статусу іноземців та осіб без громадянства при забезпеченні принципу рівності прав і свобод в Україні. *Європейські перспективи*. 2014. № 10. С. 23-28.
5. Куян І. А. Суверенітет і право: проблеми співвідношення. *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Вип. 61. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. С. 84-90.
6. Жукова Л. М. Проблеми реалізації економічного суверенітету в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. №3 (189). С. 61-69.
7. Черненко О. А. Створення наглядових рад у державних підприємствах. *Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць*. Вип. 18, 2018 р. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2018. № 18. С.190-194.
8. Гусаков С. І. Інститут незалежних директорів у системі державного управління реструктуризацією корпоративного сектору національної економіки. *Державне управління: теорія та практика*. 2015. Вип. 1. С. 78-85.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/sp:max100.
10. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
11. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
12. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // *Відомості Верховної Ради*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст.144.
13. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
14. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. С. 356.
15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
16. Рішення Конституційного суду України від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-02>.

17. Рішення Конституційного Суду України від 12 січня 2010 року № 1-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-10>.
18. Рішення Першого сенату Конституційного Суду України від 22 липня 2020 року № 8-р(І)/2020 URL: http://web.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_p1_2020.pdf.
19. Рішення Конституційного Суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12>.
20. Доповідь Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційська Комісія) «Верховенство права», схвалена на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25-26 березня 2011 року. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
21. Деякі питання управління державними унітарними підприємствами та господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі: Постанова КМУ від 10 березня 2017 р. № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017>.
22. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 року №185 –V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.
23. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
24. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
25. Рішення Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>.
26. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
27. Положення про порядок підготовки документів щодо надання доступу до державної таємниці іноземцям та особам без громадянства: Указ Президента від 17 липня 2006 року № 621/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/2006>.
28. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2020.

Neskorodzhena L. Legal regulation of the participation of foreigners in the supervisory boards of state enterprises.

Background. *The draft law on the requirements for independent members of the supervisory boards of state-owned enterprises submitted by the People's Deputy of Ukraine makes it impossible for foreigners to participate in the supervisory boards of a state-owned enterprise. The main requirements in the bill are citizenship, age, period of residence in Ukraine and knowledge of the state language, but there are no professional requirements. In this regard, it is worth conducting a study on the participation of foreigners in the supervisory boards of state-owned enterprises.*

An analysis of recent research and publications has shown that, despite the existence of scientific achievements, an important scientific and practical problem of participation of foreigners in the supervisory boards of state-owned enterprises has not yet been fully explored.

The purpose of the article – is the participation of foreigners in the supervisory board of state enterprises.

***Materials and methods.** In the course of the research general and special methods of cognition of legal phenomena and processes were used: dialectical, system approach, formal-logical, generalization, comparative jurisprudence. The information base of the article is the constitutional, corporate and economic legislation of Ukraine, the decision of the Constitutional Court of Ukraine, the works of domestic scientists.*

***Results.** A study of current legislation, the practice of the Constitutional Court of Ukraine, scientific work on the participation of foreigners in the supervisory boards of state enterprises. According to the results of the study, the participation of foreigners in the supervisory boards of state enterprises is due to the need to disseminate the experience of effective corporate governance. Secondly, Ukrainian legislation does not prohibit the participation of foreigners in the supervisory boards of state enterprises. Thirdly, the participation of foreigners in the supervisory boards of state-owned enterprises does not pose a threat to Ukraine's national danger, as under certain conditions foreigners may even be admitted to state secrets. But information about the activities of a state-owned enterprise is not a state secret.*

***Conclusion.** The state is a guarantor of equal protection of all economic entities, regardless of ownership. All subjects of property rights are equal before the law in exercising their rights and obligations. In this regard, foreigners have the same rights and obligations as citizens of Ukraine. The appointment of foreigners to the supervisory board of a state unitary enterprise is not a threat to the national security of Ukraine. Information on the activities of such a state-owned enterprise is not information with limited access, on the contrary, state-owned enterprises are obliged to publish information on their financial and economic activities annually. There are no restrictions in the legislation of Ukraine on the appointment of foreigners to the supervisory boards of state unitary enterprises. It is impossible to agree with the proposals contained in the draft Law № 3487 of 15.05.2020 on the requirements for candidates for the position of an independent member of the Supervisory Board.*

Keywords: foreigners, supervisory board, state enterprise, independent member of the supervisory board, sovereignty, economic security, information.

REFERENCES

1. Pro vnesennja zmin do statti 113 Zakonu Ukrai'ny «Pro upravlinnja ob'jektamy derzhavnoi vlasnosti» shhodo vymog do kandydativ na posadu nezalezhnogo chlena nagljadovoi rady»: proekt zakonu № 3487 vid 15.05.2020 [On amendments to article 113 of the Law of Ukraine «On Management of State Property» on requirements for candidates for the position of independent member of the

- Supervisory Board»: Draft Law № 3487 of 15.05.2020.] Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68849 [in Ukrainian].
2. Dejaki pytannja upravlinnja derzhavnymy unitarnymy pidpryjemstvamy ta gospodars'kymy tovarystvamy, u statutnomu kapitali jakyh bil'she 50 vidstokiv akcij (chastok) nalezhat' derzhavi: postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 10 bereznja 2017 r. [Some issues of management of state unitary enterprises and companies in the authorized capital of which more than 50 percent of shares (stakes) belong to the state: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 10, 2017], 142. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D0%BF#n144> [in Ukrainian].
 3. Bobokal, O. M. (2013). Aktual'ni pytannja konstytucijno-pravovogo statusu inozemciv v Ukrai'ni [Current issues of the constitutional and legal status of foreigners in Ukraine]. *Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovyh prac'. Jurydychni i politychni nauky – State and law: Collection of scientific works. Legal and political sciences*. Kyiv: V. M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine. (Is. 61), (pp. 101-107) [in Ukrainian].
 4. Vasyl'chenko, O. P. (2014). Osoblyvosti pravovogo statusu inozemciv ta osib bez gromadjanstva pry zabezpechenni pryncypu rivnosti prav i svobod v Ukrai'ni [Features of the legal status of foreigners and stateless persons while ensuring the principle of equality of rights and freedoms in Ukraine]. *Jevropejs'ki perspektivy – European perspectives*, 10, 23-28 [in Ukrainian].
 5. Kujan, I. A. (2013). Suverenitet i pravo: problemy spivvidnoshennja [Sovereignty and law: problems of correlation]. *Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovyh prac'. Jurydychni i politychni nauky – State and law: Collection of scientific works. Legal and political sciences*. Kyiv: V. M. Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine, (Iss. 61), (pp. 84-90) [in Ukrainian].
 6. Zhukova, L. M. (2017). Problemy realizacii' ekonomichnogo suverenitetu v umovah v umovah globalizacii' [Problems of realization of economic sovereignty in the conditions of globalization]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 3 (189), 61-69 [in Ukrainian].
 7. Chernenko, O. A. (2018). Stvorennja nagljadovyh rad u derzhavnyh pidpryjemstvah [Establishment of supervisory boards in state-owned enterprises]. *Zbirnyk naukovyh prac' Pryvatne pravo i pidpryjemnyctvo – Collection of scientific works. Private law and entrepreneurship*, (Iss. 18), Kyiv: Academician F.G. Burchak Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 18, 190-194 [in Ukrainian].
 8. Gusakov, S. I. (2015). Instytut nezaleznyh dyrektoriv u systemi derzhavnogo upravlinnja restrukturyzacijeju korporatyvnogo sektoru nacional'noi' ekonomiky [Institute of Independent Directors in the system of state management of corporate sector restructuring of the national economy]. *Derzhavne upravlinnja: teorija ta praktyka – Public administration: theory and practice*. (Iss. 1), (pp. 78-85) [in Ukrainian].
 9. Ugoda pro asociaciju mizh Ukrai'noju, z odniji' storony, ta Jevropejs'kym Sojuzom, Jevropejs'kym spivtovarystvom z atomnoi' energii' i i'hnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi' storony, vid 16.09.2014 № 1678-VII [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand, of 16.09.2014 № 1678-VII]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/sp:max100 [in Ukrainian].
 10. Pro pravovyj status inozemciv ta osib bez gromadjanstva: Zakon Ukrai'ny vid 22 veresnja 2011 roku № 3773-VI [On the legal status of foreigners and stateless

- persons: Law of Ukraine of September 22, 2011 № 3773-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17> [in Ukrainian].
11. Konstytucija Ukrai'ny vid 28 chervnja 1996 roku [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
 12. Gospodars'kyj kodeks Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 16 sichnja 2003 r. [Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003] (2003). *Vidomosti Verhovnoi' Rady – Information of the Verkhovna Rada*, 18, 19-20, 21-22 [in Ukrainian].
 13. Pro zapobigannja korupcii: Zakon Ukrai'ny vid 14 zhovtnja 2014 roku № 1700-VII [On Prevention of Corruption: Law of Ukraine of October 14, 2014 № 1700-VII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> [in Ukrainian].
 14. Cyvil'nyj kodeks Ukrai'ny vid 16.01.2003 № 435-IV [Civil Code of Ukraine of January 16, 2003 № 435-IV]. (2003). *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 40-44 [in Ukrainian].
 15. Pro derzhavnu rejestraciju jurydychnyh osib, fizychnyh osib - pidpryjemciv ta gromads'kyh formuvan': Zakon Ukrai'ny vid 15 travnja 2003 roku № 755-IV [On State Registration of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Associations: Law of Ukraine of May 15, 2003 № 755-IV] Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> [in Ukrainian].
 16. Rishennja Konstytucijnogo sudu Ukrai'ny vid 12 ljutogo 2002 roku № 3-rp/2002 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine of 12 February 2002 № 3-rp / 2002]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-02> [in Ukrainian].
 17. Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny vid 12 sichnja 2010 roku № 1-rp/2010 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine of January 12, 2010 № 1-rp / 2010]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-10> [in Ukrainian].
 18. Rishennja Pershogo senatu Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny vid 22 lypnja 2020 roku № 8-r(I)/2020 [Decision of the First Senate of the Constitutional Court of Ukraine of July 22, 2020 № 8-r (I) / 2020]. Retrieved from http://web.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/8_p1_2020.pdf [in Ukrainian].
 19. Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny vid 12 kvitnja 2012 roku № 9-rp/2012 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine of April 12, 2012 № 9-rp / 2012]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12> [in Ukrainian].
 20. Dopovid' Jevropejs'koi' Komisii' «Za demokratiju cherez pravo» (Venecijs'ka Komisija) «Verhovenstvo prava», shvalena na i'i' 86-mu plenarnomu zasidanni, jake vidbulosja 25-26 bereznja 2011 roku [Report of the European Commission «For Democracy through Law» (Venice Commission) «Rule of Law», approved at its 86th plenary session, held on 25-26 March 2011]. Retrieved from [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD \(2011\) 003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD (2011) 003rev-ukr) [in Ukrainian].
 21. Dejaki pytannja upravlinnja derzhavnymy unitarnymy pidpryjemstvamy ta gospodars'kymy tovarystvamy, u statutnomu kapitali jakyh bil'she 50 vidsotkiv akcij (chastok) nalezhat' derzhavi: Postanova KМУ vid 10 bereznja 2017 r. № 142 [Some issues of management of state unitary enterprises and companies in the authorized capital of which more than 50 percent of shares (stakes) belong to the state: Resolution of the Cabinet of Ministers of March 10, 2017 № 142]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017> [in Ukrainian].
 22. Pro upravlinnja ob'jektamy derzhavnoi' vlasnosti: Zakon Ukrai'ny vid 21 veresnja 2006 roku № 185-V [On the management of state property: Law of Ukraine of September 21, 2006 № 185-V]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16> [in Ukrainian].

23. Pro akcionerni tovarystva: Zakon Ukrai'ny vid 17 veresnja 2008 roku № 514-VI [On Joint Stock Companies: Law of Ukraine of September 17, 2008 № 514-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> [in Ukrainian].
24. Pro nacional'nu bezpeku Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 21 chervnja 2018 roku № 2469-VIII [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine of June 21, 2018 № 2469-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].
25. Rishennja Konstytucijnogo Sudu Ukrai'ny vid 5 zhovtnja 2005 roku № 6-rp/2005 [Judgment of the Constitutional Court of Ukraine of October 5, 2005 № 6-rp / 2005]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05> [in Ukrainian].
26. Pro derzhavnu tajemnyciju: Zakon Ukrai'ny vid 21 sichnja 1994 roku № 3855-XII [On state secrets: Law of Ukraine of January 21, 1994 № 3855-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12> [in Ukrainian].
27. Polozhennja pro porjadok pidgotovky dokumentiv shhodo nadannja dostupu do derzhavnoi' tajemnyci inozemcjam ta osobam bez gromadjanstva: Ukaz Prezydenta vid 17 lypnja 2006 roku № 621/2006 [Regulations on the procedure for preparing documents on granting access to state secrets to foreigners and stateless persons: Presidential Decree of July 17, 2006 № 621/2006]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/2006> [in Ukrainian].
28. Pro informaciju: Zakon Ukrai'ny vid 2 zhovtnja 1992 roku № 2657-XII [About information: Law of Ukraine of October 2, 1992 № 2657-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> [in Ukrainian].